

Triffidlerin Günü

Şüpheli erdemleriyle
birlikte kaybolup
gitmiş bir dünya.

John
Wyndham

Türkçeleştiren
Niran Elçi

Deli

John Wyndham

John Wyndham Parkes Lucas Benyon Harris, 1903'te doğdu. 1930-39 yılları arasında farklı isimlerle, farklı türlerde hikâyeler yazdı. 1946'da "mantıklı fantezi" adını verdiği, farklı bir biçimi denemeye karar verdi. *The Day of the Triffids* (Triffidlerin Günü), *The Kraken Wakes* (Kraken Uyanıyor), *The Crysalids* (Krizalitler), *The Midwich Cuckoos* (Midwich'in Delileri), *The Seeds of Time* (Zamanın Tohumları), *Trouble with Lichen* (Likenin Sorunu), *The Outward Urge* (Harici Dürtü), *Consider Her Ways and Others* (O Kadının Âdetlerini Düşün ve Diğerleri), *Web* (Ağ) ve *Chocky*, yapıtları arasındadır. Kitaplarıyla popüler kültürü de etkilemiş olan Wyndham'ın *Triffidlerin Günü* ve *The Midwich Cuckoos* adlı kitapları sinemaya da uyarlanmıştır.

Niran Elçi

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği bölümünü bitirdi. 2001 yılından beri çeviri yapan Niran Elçi, yüzden fazla eseri çevirdi. Bram Stoker, George Orwell, George Saunders ve Terry Pratchett, eserlerini çevirdiği yazarlar arasındadır. Aynı zamanda *Karaböcü* serisi, *Adamı Zorla Cadı Yaparlar*, *Kurabiye Uçan Omlet* gibi çocuk kitaplarının da yazarıdır.

© 1951, John Wyndham Estate Trust
© 2014, Tudem Yayın Grubu • 1476/1 Sk. No: 10/51
Alsancak - Konak/İZMİR

İlk baskı 1951 yılında, İngiltere’de *The Day of the Triffids* adı ile Michael Joseph tarafından yapılmıştır.

Bu kitabın telif hakları David Higham Associates Ltd ile anlaşmalı olarak Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

ISBN: 978-605-5060-38-1

Birinci Baskı: Haziran 2016 (2000 adet)

Yayınevi sertifika no: 11945 Matbaa sertifika no: 26886

Türkçeleştiren: Niran Elçi
Editör: Ayşegül Utku Günaydın
Düzeltili: Ümit Mutlu
Kapak Tasarım: Cemil Denizer

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km. Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy/Ankara
0 312 284 18 14

Tüm hakları saklıdır.

Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. A. Ş.’nin
tescilli markasıdır.

www.delidolu.com.tr

Triffidlerin Günü

John Wyndham

*Barry Langford'un
Sunuşuyla*

De/i

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Sonun Başlangıcı	23
Triffidlerin Gelişi	45
Kör Şehir	77
Önceki Gölgeler	88
Gecenin İçinde Bir Işık	109
Randevu	131
Toplantı	152
Hayal Kırıklığı	167
Tahliye	196
Tynsham	214
Daha İleri	233
Çıkmaz	246
Umuda Yolculuk	267
Shirning Çiftliği	279
Dünya Daralırken	292
Temas	319
Stratejik Çekilme	331

Sunuş

Londra'nın göğü tuhaf yeşil ışıklarla aydınlanıyor. Atmosferdeki radyasyon, bir gecede insanlığı etkileyerek dünyayı körlük ve ölümcül bir salgınla baş başa bırakıyor. Hayatta kalmayı başarmış tek tük insan grupları ancak kıyamet sonrası görülebilecek bir kargaşanın içinde varlıklarını sürdürmeye çalışıyor. Bütün dünya üç metre boyunda, etobur, canı bitkilerle kaplı. *Triffidlerin Günü*'nü bu unsurlara indirerseniz, John Wyndham'ın ünlü romanı 1950'lerin bilimkurgu edebiyatının en ucuz klişelerinin bir parodisi gibi gelebilir kulağa. *Triffidlerin Günü* ve yazarın o dönem kaleme aldığı diğer romanlar, "saygın" fantezinin bir örneği olarak görülse de, Wyndham 1951'de *Triffidlerin Günü*'nü yazarken bilimkurgu türünde zaten yirmi senelik başarılı bir kariyere sahipti ve bir hikâyeyi dehşet öğeleriyle dokumanın değerini biliyordu. Anlatıcısı Bill Masen felaketin ilk günü dehşete uyandığında hissettiklerini hatırlarken, "İçimde pis, boş bir his büyümeğe başladı," der, "Çocukluğumda, yatak odamın karanlık köşelerinde korkunç şeyler olduğunu hayal ederken hissettiğim duygular... Zorluklarla karşılaştığımızda aslında hiç büyümediğimizi fark etmemiz şaşırtıcı." Wyndham burada, kendi hikâyesindeki benzer ilkel korkular hakkında düşünüyor olabilir. Wyndham'ın başat bir biçimde rasyonel bir toplumun baskıladığı veya yücelttiği

korkular ve endişelerle oynaması, nihayetinde Dickens'ın *The Pickwick Papers* (Bay Pikvik'in Serüvenleri) romanındaki Fat Boy'un dile getirdiği aynı geleneksel ve "tüyleri diken diken etme" hedefi, bu romanın kısa sürede elde ettiği popülerlikte ve başarıda etkili olmuştur, kuşkusuz.

Peki ama bu romanı bugün neden okuyalım? Hikâyenin geçtiği gösterişsiz ortama (Amersham'da Mahşer) tarihi bir merakla bakmak ya da sınıf ve cinsiyet konularının nasıl ele alındığını değerlendirmek dışında neden ilgimizi çöksin? *Triffidlerin Günü* yalnızca bir dönem romanı olsaydı, histerik bir devirde yazılan muhtelif, dünyanın sonu fantezilerinden bir farkı olmazdı. Kitabın dönemine işaret eden unsurları görmek kolay. Soğuk Savaş söylemleri, truffidlerin Sovyetlerin gizli biyolojik deneylerinin şeytani bir yan ürünü olması, körlük ve bunu takip eden salgın vb. Ama bu roman bir klişeler derlemesi değil, melodramatik veya gereksiz dehşet sahneleri içermiyor ve anlatımsal tesadüflerden yoksun olmasa da, fantezi türünün klasiklerinden biri sayılmasını sağlayan şey, temelde kitabın fikirsel ve söylemsel nitelikleri. Aslında, roman boyunca Wyndham'ın tarzı, hikâyenin potansiyel ucuz taraflarına nitelik kazandıran bir tutuma dayanıyor. Roman, "Çarşamba olduğunu düşündüğünüz bir gün pazar gibi başlamışsa ciddi bir sorunla karşı karşıyasınız demektir," cümlesiyle başlıyor. Bill'in pratik, saçmalık kabul etmeyen anlatımına kadar her şey, kıyamet hikâyesini ikna edici bir biçimde gündelik hayata dayandırıyor. Wyndham'ın felaket barometresi en baştan itibaren çalışma haftasının sıradan ayrımlarına ayarlanmış; bu da ardidan gelen dönüşüm şokunu –şehirsel ve kırsal sıradanlık,

felaketin çökmesiyle kararıyor ve başkalaşıyor– daha da çarpıcı bir hale getiriyor.

Kendisinin “mantıklı fantezi” olarak nitelendirdiği eserlerini bu sağlam burjuva gerçekliğine dayandırması, Wyndham’ın edebi mirası için biraz karışık bir nimet. Onun kadar ölçülü olmayan rakiplerinin romanları reddedilirken onunkiler okulların okuma listelerine ve kütüphane raflarına girdi. Diğer yandan Wyndham bilimkurgu çevrelerinde biraz tenezzülkâr bir şekilde kabul ediliyor. Başka bir İngiliz bilimkurgu yazarı olan Brian Aldiss ona “*cosy catastrophe* (güvenli felaket) türünün ustası”¹ demiş, yapıtlarını “fazla sınırlanmış, terbiyeli davranmak konusunda fazla titiz, ayakları yere fazla basıyor,” şeklinde nitelendirmiştir. Ama bu onun hak ettiği bir ün değil. Sıradan gerçekliği içerdiren yabancılaştırmak, Wyndham’ın pek çok başka şeyle birlikte kârlı bir biçimde H.G. Wells’ten ödünç aldığı bir teknik. Örneğin, Wells, *Dünyaların Savaşı* (1898) romanında, Viktorya devri tarzında inşa edilmiş bir banliyönün uzaylı istilasının getirdiği yıkımla hayal edilemez bir biçimde dönüşmesini anlatır. Putney ve Pinner gibi rahat, gündelik isimler, gerçeküstü bir biçimde, “felakete uğramış şehir sahneleri” konusunda Viktorya devrinden kalma büyük bir kaynak kitap olarak görülen Bulwer Lytton’ın *The Last Days of Pompeii*’sinden fırlamış sahnelerle karışır!

“Geceyarısı çöktüğünde Richmond Park yamaçlarında yanan ağaçların ve Kingston Hill’in parıltısı, tüm Thames

1 İngilizcede “*cosy catastrophe*” olarak bilinen terim ilk defa Brian Aldiss tarafından kullanılmıştır. Kıyamet sonrası bilimkurgunun özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yayılan bir alt türüne verilen isimdir.

Vadisi'ni kaplayan ve göz görebildiğince uzanan siyah bir duman tabakasına düşüyordu. Ve iki Marslı buharlarını bir o yana bir bu yana saçarak dumanların içinde yavaşça ilerliyordu.”

Wyndham'ın Wells'ten ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında bilimkurgu yazar meslektaşlarından farkı, et yiyen jölemsi Marslıların yerine sunduğu olağanüstü rahatsız edici karakterleridir, yani sallana sallana gezinen, leş yiyen, şaşırıcı biçimde hep tetikte olan truffidleri, başarıyla ele almıştır. Wyndham kurnazca, onları bizim beklediğimiz gibi düşman işgalciler olarak değil, evrimsel oportünistler olarak işliyor. 1950'lerde bilimkurgu türünün hidrojen çağının korkularını yansıtmak için kullandığı kozmik saldırganlar ve mutasyon geçirmiş dev örümcekler, dinazorlar, mürekkep balıkları ve radyasyonun dönüştürdüğü diğer dünyevi varlıklar, tıpkı onlardan önce Wells'in Marslılarının yaptığı gibi, insan ırkını yok etmeye kararlı yok edici melekler olarak dünyaya geliyorlardı. Onlarla karşılaştırıldığında truffidler, doğru zaman gelene kadar aldatıcı ölçüde uysallar. Kolaylıkla ehlileştirilmiş, iğneleri budanmış, kıymetli bitki yağları kârlı bir küresel sanayinin merkezine oturmuş olan truffidler, yaratılmasında hiç rol oynamadıkları bir felaketin ardından doğru şartlar oluşana kadar herhangi bir tehdit oluşturuyorlar. Ancak eski efendileri onlara karşı rekabet avantajlarını yani görme yetilerini kaybettikleri zaman truffidler bu doğal olmayan seçilimin onlara bahsettiği şansı kullanıyor. *Midwich'in Delileri* ve *Krizalitler* gibi diğer Wyndham romanlarında olduğu kadar, *Triffidlerin Günü* de özünde

katı bir Darwin meseli. İnsani zekâ veya fiziksel çeviklik gibi özelliklerden yoksun triffidler yalnızca, insanların göremediği bir ortamda hayatta kalmaya, avlanmaya ve sakatlanmış öncülleriyle beslenmeye uyum sağlayabilen bir tür olarak ortaya çıkıyor. *Triffidlerin Günü* bu anlamda insanlığın kibrinin bir trajedisi: Evrim sürecinin zirvesine ulaştığını ve “insanoğlunun yükselişi” ile tamamlandığını hayal eden insanların büyük kibri. Wyndham’ın çevresel tehlikelerin sonucuna dayandırarak ürettiği muazzam evrimsel değişim spekülasyonları (göktaşının çarpması sonucu yok olduğunu öne süren hipotezin öncüsüdür) bugün kulağa daha da doğru geliyor: “Zaman zaman oluyor işte... Bir türün sonsuza dek dünyaya hâkim olması düşüncesi doğal değil.” Wyndham’ın evrime dair fikirleri, *Triffidlerin Günü*’nü İngiliz akademisyen ve insan coğrafyacısı Mike Davis’in “Kentsel kıyametbilim” adını verdiği öncüllerinden ayırıyor: Kıyamet gününü Yeşil Kuşak kentlerle birlikte düzdeğişmeceli bir biçimde ele alan romanlardan, ki bunlara Wells’in eserleri ve onun da öncülü olan Richard Jeffries’in (hem de 1885’te yazdığı) ve kendi sürdürülemez gelişimi altında boğulan kenti anlatan *After London* da dahildir. *After London*, şaşırtıcı ölçüde öngörülü bir Londra vizyonu sunuyordu. Jeffries’in enerjik tasvirleri genel olarak salgın senesinin günlerine veya haftalarına odaklansa da, *Triffidlerin Günü*’nün on seneyi kapsayan zamansal çerçevesi ilk sosyal yıkımı takip eden entropik dönüşümü daha uzun, daha düşünsel bir şekilde yansıtıyor. Bill’in anlatımı onu Londra’nın kalabalık atmosferinin canlı bir hatıradan çok mite dönüşmüş olduğu bir geleceğe götürüyor: “Kendi

hafızamda bile gerçekliklerini yitirmişlerdi. Artık renksizdiler. Roma'daki Koleyzum'un seyircileri veya Asur ordusu gibi, tarihin fonuna dönüşmüşlerdi ve bir şekilde, onlar kadar uzak geliyorlardı.”

İnsanlığın, kendi kudretinin mutlaklığına dair yersiz güveni, Wyndham'ın dünyaya musallat ettiği felaketi özellikle isabetli kılıyor. Körlük (ve ona eşlik eden içgörü), elbette bir metafor olarak, Oedipus mitine kadar giden bir gelenek. Bununla birlikte, Wyndham'ın, fiziksel körlüğün ruhani ve ahlaki içgörüye yol açtığı gibi geleneksel bir klişeyi tersine çevirmesi (Bill ve Josella yalnızca ve yalnızca görebildikleri için hayatta kalıyorlar ve başkalarının hayatta kalmasına yardımcı oluyorlar) romanın bir vaazdan çok alegori olarak okunmasını istediğini düşündürüyor. Körlük nedeniyle dünya uçuruma yuvarlanıyor ve yalnızca bir avuç kişi gözlerini açıp kendisini kurtarabiliyor. Bill ile Josella'nın terk ettikleri eski kimlikleri (araştırmacı biyolog ve çılgın parti kızı) gözlerindeki bağ çekilene kadar onların da dünyanın ölüm dileğine dahil olduklarını düşündürüyor. Felakete yol açacak şekilde sapkınlaşmış olan bilim, Bill'in, Frankenstein biliminin bir aracı olan truffidlerle ilişkisi ve Josella gibi ayrıcalıklı bir elitin dikkatsiz eğlence ve lüks merakı ile sembolize ediliyor...

Uygarlığın düşüşünün onun kendi hatası olduğu fikri, *Triffidlerin Günü*'ne hem mersiye hem de hiciv tadı veriyor:

“Böylece Westminster'a geldim.

Her şeyin ölümü, her şeyin sonu orada daha da vurgulanmıştı. Geri kalan her yer gibi burada da sokaklar terk

edilmiş araçlarla doluydu. Görünürde pek az insan vardı. Hareket eden yalnızca üç kişi gördüm. İki Whitehall'un olukları boyunca değneklerini tıkrdata tıkrdaya yürüyordu. Üçüncüsü Parliament Meydanı'ndaydı. Lincoln heykelinin dibine sokulup oturmuş, en değerli varlığına sarılıyordu; kör bir bıçakla bir dilim kesmeye çalıştığı tuzlanmış ete. Her şeyin üzerinde Parlamento binası yükseliyordu. Saatin ibreleri altı üç geçe durmuştu. Bütün bunların artık anlamı kalmadığına, koca binanın taştan oyulmuş gösterişli bir süsten başka bir şey olmadığına ve onun da zamanla, sessizlik içinde aşınıp gideceğine inanmak zordu. Ufalanan kulelerini taraçalara dilediği gibi döksün, diye düşündüm. Kıymetli canlarını riske atmasından yakınacak kızgın üyeleri olmayacaktı artık. Zamanında tüm dünyadan iyi niyetlerin ve üzücü menfaatlerin yankılandığı o salonların çatıları da sonunda çökecekti; durduracak, umursayacak kimse olmayacaktı.”

Roman Wyndham'ın felakete zemin hazırlayan askeri maceracılığın, aslında son derece tehlikeli olarak nitelendirilebilecek ekolojik maceracılığın hizmetçisi olduğu iddiasıyla çağını yakalayabilmeyi başarıyor. “Bir şekilde bazılarımızın yarattığı, kalanların ise dikkatsiz bir hırsla bütün dünyada yetiştirdiği” trifidler, sömürülmüş, üzerinde hâkimiyet sağlanmış ama şimdi isyan etmiş ve fırsattan faydalanarak dünyayı insan işkencecilerinden ve sömürgecilerinden geri alan doğanın öncü ve militan kolu. Stalin'in en sevdiği genetikçi Trofim Lysenko'nun çatlak teorilerinin trifidler kadar sapkın bir pratik uygulamaya yol açabileceği iddiası bilimsel inanılabilirliği zorluyor, ama doğru düzgün düşünülmemiş ve

yasalarla düzenlenmemiş tarımsal genetik deneylerin miyop bir teknokrazi tarafından kullanılması konusu, elbette 1951'den bu yana gittikçe daha da acil bir mesele haline dönüştü. Doğanın istismarının ve intikamının Wyndham'ın imgelemine ateşleyen bir tema olduğu açık (zamanın diğer büyük İngiliz bilimkurgu yazarı John Christopher'ın *The Death of Grass* (1956) romanında olduğu gibi) ve Triffidlerin en canlı ve en unutulmaz pasajlarından bazıları, şehirlerin, deniz kıyısındaki villaların, yol kenarındaki yerleşimlerin büyülü bir biçimde yeniden hâkim olan ilkel ormanların altında yavaş yavaş yok olmasını tasvir edenlerdir:

“Çatı oluklarını ot ve çimenler kaplamıştı ve tahliye borularını tıkiyordu. Çatıdan yere uzanan borular yapraklarla tıkanmıştı, bu yüzden çatıdaki oluklarda biriken toprak tabakasında ve çatlaklarda daha fazla çimen, hatta küçük çalılar yetişmişti. Hemen her bina yeşil bir peruk takmıştı. Ve bu peruğun altında, çatılar ıslak ıslak çürümekteydi. Pencereden içeri baktığınızda, çökmüş tavanlar, kıvrılarak soyulmuş duvar kâğıtları, nemle parlayan duvarlar görülebiliyordunuz. Parklardaki ve meydanlardaki yeşillikler yabani çayırlara dönüşüyor, yanlarındaki sokaklara yayılıyordu. Gerçekten de, bitkiler her yeri ele geçiriyor gibiydi, kaldırım taşlarının arasındaki aralıklara kök salıyor, betondaki çatlaklardan çıkıyor, hatta terk edilmiş arabaların koltuklarına yerleşiyorlardı. İnsanların neden olduğu kıraç alanlarda yeniden hâkimiyet kuruyorlardı.”

“Daha birkaç sene önce,” dedi Josella düşünceli düşünceli, “insanlar bu bungalovların kırları yok etmesinden yakınıyordu. Bir de şimdi bak.”

Triffidlerin Günü

John Wyndham

Bir biliminsanı olan Bill Masen truffid denen bitki türü üzerinde araştırmalar yapmaktadır. Triffidler, agresif halleri ve akıllı davranışları olduğu söylenen bir bitkidir. Bir truffidin saldırısı yüzünden yaralanan Masen, hastane odasında uyandığında, görebilen tek kişi olduğunu fark eder. İnsanlar bir meteor yağmuru sırasında kör olmuştur. Çok geçmeden "yürüme" yeteneğine sahip, geniş köklü, dev gibi zehirli bitkiler olan truffidlerin devri başlar. *Triffidlerin Günü*, Soğuk Savaş, biyolojik deneyler ve insanoğlunun dünyanın sonunu getirmesi gibi siyasi sorunları ele alıyor.

"*Triffidlerin Günü*, insanlığın kibrinin bir trajedisidir."
Barry Langford

Delic

www.delidolu.com.tr
f/delidolu i/delidolukitap

ISBN 978-605-5060-38-1

9 786055 060381